

Joachim Armbrust: Testvérvizsály – Konfliktuskezelő stratégiák szülőknek. Saxum Kiadó, 2013

H. Horváth Zsuzsanna: Receptszerű konfliktuskezelés

A könyv szerzője német szociálpedagógus és pszichoterapeuta, szakterülete a gyermekek és szülők közötti kapcsolat, a testvéri közösség, illetve a gyermekek lelki konfliktusainak természete.

Az öt egymásra épülő fejezetből álló könyv a családok sajátos dinamikájáról szól, a hangsúly a testvérek egymáshoz és szüleikhez való viszonyán van. A szerző az első és második fejezetben tudatosan a szülők családi hátterére, onnan hozott értékeikre és jelen kapcsolatukra építi mondanivalóját, hiszen a gyermeknevelés során elsődlegesen ezen tényezők játsszák a főszerepet. Ebben a részben a szülők vitakultúrájával és értékrendjével is foglalkozik, amit kifejezetten hasznosnak tartok, mert egyrészt rávilágít annak jelentőségére, hogy a veszekedéseknek helye van egy család életében, másrészt hangsúlyozza a család értékteremtő és értékközvetítő funkcióját. A könyv következő fejezete a gyerekek és a szüleik kapcsolatától a testvérek szoros viszonyán át a családon belül kötött szövetségekig terjed, mely családi dinamikát a szerző szemléletes példák sorával illusztrálja. Itt a szerző határozottan jelzi a szülőknek, hogy mennyire veszélyes lehet, ha gyermekükre saját meg nem élt vágyaikat vagy a gyermek személyiségétől nagyon távoli szerepeket kényszerítenek, hiszen ez eltávolíthatja a gyermeket a családjától, ahova visszatálnia ugyan nem lehetetlen, de nagyon nehéz feladat. A továbbiakban már kifejezetten a testvérek közötti viszonyt, elsősorban konfliktusaik természetét ábrázolja, találó példákkal illusztrálva megközelítését. Megoldási javaslatokat is tartalmaz a könyv, például a hétköznapokban is könnyen kivitelezhető családi együttléteket (közös vacsora), melyek lehetővé teszik, hogy a konfliktusok ne mélyüljenek el és könnyebben feldolgozhatóvá váljanak.

A művet olvasva azonban érzéseimet szinte végig kettősség jellemezte. Egyrészt hasznosnak tartom, hiszen adekvát válaszokat ad a szülői szerepüket jól betölteni vágyó szülőknek, másrészt viszont elég sok hiányosságot és elnagyolt, szakmailag felületes gondolatot tartalmaz.

A könyv első részében a szerző azt állítja, hogy kellő ön- és kapcsolatreflexió nélkül nehéz feladat a gyermeknevelés, ráadásul a konfliktusok megoldása is kicsúszhat a kezünk közül, mélyebb traumákat okozva nemcsak gyermekünknek, hanem saját magunknak is. Jóllehet ez így van, a későbbiekben úgy kezeli a szülőt, mint aki a gyermeknevelés minden mozzanata során rendelkezik ezzel a készséggel, és nem hangsúlyozza, hogy ezért az állapotért a szülőnek folyamatosan tennie kell.

Továbbá szerinte a testvérek közötti konfliktusokat is egyértelműen *csak a kellő idővel, energiával, odafigyeléssel és valódi önreflexióval rendelkező szülők* tudják megoldani. Noha azzal én is egyetértek, hogy ezek a jó konfliktuskezelés alapvető feltételei, a szerző arról nem beszél, hogy mi a teendő olyankor, amikor például a szülőnek rossz időszaka, a munkája miatt kevés ideje vagy energiája van, de a konfliktushelyzeteket mégis meg

kell oldani valamiképpen. Szerencsés lett volna, ha megpróbál néhány egyszerű eszközt is adni az elfoglaltabb, fáradtabb, a pszichológiában kevésbé jártas „átlagszülő” kezébe. Előfordulhat, hogy hiába tudja egy szülő, hogy az övénél hatékonyabb szülői stratégiára lenne szüksége, a könyv olvasásakor elkeseredik, mivel azt látja, hogy az ő élethelyzetében – idő, energia, odafigyelés, önreflexió híján – esélye sincs a jó helyzetmegoldásra. *Különösen igaz lehet ez számos mai magyar családra, ahol egyrészt ezek az alapfeltételek nem adóttak, másrészt sok olyan megoldatlan, néha feloldhatatlan probléma merül fel, ami miatt a gyerekek közötti konfliktus igazából eltölpül.*

Ugyanezt a típusú problémát éreztem egy másik területen is. A szerző érezhetően a pszichológiához mint tudományhoz nem értő, ám aziránt érdeklődő laikus szülőknek ír, és kvázi „recepteket” ad, mellyel szerintem elköveti azt a hibát, hogy *csak egyfajta megoldást kínál eleve kontextusfüggő problémákra*. Az olvasó így nem igazán tudja érzékelni, hogy egy problémának sokféle megoldása lehet. A legtöbb esetben a konfliktusok megoldására egyetlen helyes utat jelöl ki, és bár nem lehet az összes lehetőséget megadni, mert a felsorolás sosem érne véget, de a több jó megoldás elvét érdemes lett volna hangsúlyozni. A teljesség igénye nélkül néhány olyan faktor, mely egy konfliktushelyzetet befolyásol és nem alkalmazható rá „receptszerű” megoldás: a gyermek és a szülő személyisége, aktuális érzelmi állapotuk, életterük, életkoruk, a konfliktust kiváltó esemény.

Meglátásom szerint a családok szerkezete az elmúlt évtizedekben változáson ment keresztül, kevesebb házasság kötötték és nagy százalékuk válással végződik. A könyvből azonban teljesen hiányzik az *egyszülős modell* ábrázolása, pedig ha a jelenlegi tendenciát veszem alapul, egyre többen kerülnek ilyen élethelyzetbe, és nekik lenne igazán nagy szükségük jól használható megküzdési és konfliktuskezelési módokra, hiszen egyedül, többnyire a családfenntartó szerepét kényszerűen magukra vállalva aligha tudnak megfelelni a szerző által támasztott alapkövetelményeknek: legalább kettővel közülük (idő és odafigyelés) a gyermekeit egyedül nevelő szülők jelentős hányada általában nemigen bővelkedik.

Emellett az átfogó megközelítés igénye szempontjából nem tartom szerencsésnek, hogy a szerző javarészt *több testvér* viszonyának rendszerét térképezi fel, a legtöbb alapeset három testvér között zajló folyamatokra reflektál. Természetesen vannak a könyvben kiváló példák két testvér esetére is, ám nem ez a modell dominál, márpedig magyarországi adatok szerint a házasságban vagy élettársi kapcsolatban élők 65%-ának van egyáltalán gyermeke, ebből 22% a kétgyermekes és csak 9% vállalt három vagy annál több gyermeket.¹

Végül némiképp kifogásolható még a könyvvel kapcsolatban a tudományos *hivatkozások szinte teljes hiánya*. Miközben a szöveg szellemiségében értékes, az író olyan gondolatokat ad elő sajátjaként, melyek megtalálhatóak a szakirodalomban, hiszen bizonyított tételek, de a könyvben erre mégsem történik utalás. A 2. fejezet (*Alaphangulat a családban*) 3. alpontja (*Testközelség*) erre kiváló példa. A szerző itt leírja, hogy a gyermekeknek mennyire fontos a szülőkkel való testkontaktus, mert vigasztalást és biztonságélményt nyújt az (esetlegesen ellenséges) külvilággal szemben, illetve kiemeli a mozgás jelentőségét a személyiség fejlődése, önmagunk intenzívebb megismerése, az érzések kreatívabb

1 KSH – Népszámlálás, 2011

feldolgozása és a társas kapcsolatok szempontjából. Azon túl, hogy ez valóban így van, hiányolom annak jelzését, hogy ezek a tények, tapasztalatok a szakirodalomban már a 20. század első felétől jól ismertek. Nem gondolnám, hogy egy ilyen típusú könyv (hiszen nem szakembereknek szól) hivatkozásokkal legyen tele, de úgy vélem, hogy szükség lenne egy olyan irodalomlistára, mely segítséget nyújthatna az olvasónak, ha tovább kívánja szélesíteni látókörét az adott témában.

Zárásképp azt mondanám, hogy *Joachim Armbrust* összességében jó tanácsokkal látja el azokat, akik kézbe veszik a könyvét, és ugyan nem kapnak mindenre választ, de a könyv megfelelő kiindulási alapul szolgálhat mindazoknak, akik a családi viszonyrendszerek útvesztőjében szeretnének egy kicsit jobban eligazodni.

